
[2007-40-RE](#)

CAUSA 2007-40-RE

Número de registre 476-2007. Recurs d'empara

SENTÈNCIA DEL 12 DE MARÇ DEL 2008

BOPA núm. 29, del 26 de març del 2008

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 31 d'octubre del 2007, per la representació processal dels Srs. Teodorico Chueca Guarnieri i Sebastià París Fernández, mitjançant el qual interposa recurs d'empara contra la sentència del 27 de març del 2007, dictada pel Tribunal de Corts, i contra les sentències del 7 de setembre i del 4 d'octubre del mateix any, dictades per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia per haver-se produït una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a la defensa i a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència, a no declarar contra un mateix, a no confessar-se culpable, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs i que dicti una sentència que declari la vulneració dels drets al·legats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que es retrotreguin les actuacions processals al moment anterior a dictar-se la sentència de primera instància;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 16 de novembre del 2007;

Vist l'acte del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2007 que va admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 22 de gener del 2008, per la part recurrent;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Carles Viver Pi-Sunyer;

Antecedents

Primer

El 27 de març del 2007, el Tribunal de Corts va condemnar, entre altres, els Srs. Sebastià París Fernández i Teodorico Chueca Guarnieri, com a responsables penalment en concepte d'autors d'un delictes menor d'exportació il·lícita de tabac, mercaderia definida com a mercaderia sensible, sense la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal, a la pena, per cada un d'ells, d'1 any de presó condicional i al pagament d'una multa de 450,00 euros.

Segon

Tant el Ministeri Fiscal com la part actualment recurrent van presentar sengles recursos d'apel·lació i, el 7 de setembre del 2007, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia els va desestimar tots dos i va confirmar, íntegrament, la sentència del Tribunal de Corts abans esmentada.

Tercer

La representació processal dels Srs. Sebastià París Fernández i Teodorico Chueca Guarnieri va presentar un incident de nul·litat d'actuacions en què invocava la vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa, a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència i a no declarar contra un mateix, ja que la sentència condemnatòria es fonamentava en les declaracions obtingudes davant el Servei de Policia sense l'assistència d'un advocat.

Quart

El 4 d'octubre del 2007, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia considerava, essencialment, que el sistema probatori penal andorrà permet als tribunals apreciar les proves legalment obtingudes, sense jerarquia entre les declaracions efectuades davant el Servei de Policia o davant un jutge o amb assistència o no d'un lletrat i que les declaracions havien estat obtingudes en el respecte del Codi de procediment penal que organitza el marc d'exercici dels drets a la defensa, sense contradicció amb els articles 10.2 i 39.1 de la Constitució, de manera similar a les altres democràcies d'Europa.

Cinquè

El 31 d'octubre del 2007, la representació processal dels recurrents va presentar un recurs d'empara en què manifesta que les decisions objecte de recurs han vulnerat el dret a la jurisdicció en relació amb els drets a un procés degut, a la defensa, a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència i a no declarar contra un mateix.

Aquesta part manifesta que el fet de respectar les disposicions del Codi de procediment penal no implica que no es vulnerin els drets constitucionals reconeguts en una norma jeràrquicament superior. Segons el seu parer, les sentències objecte de recurs es fonamenten en les declaracions efectuades davant el Servei de Policia, sense l'assistència d'advocat, cosa que les invalida, ja que el dret a la defensa i a l'assistència tècnica d'un lletrat són drets que es troben en el capítol III del títol II de la Constitució i, per tant, són drets que vinculen als poders públics, són d'aplicació immediata, són irrenunciables i el seu contingut no pot ser limitat. Això significa que una llei no pot limitar els drets fonamentals i aquests comencen davant el Servei de Policia amb la presència d'un advocat que ha de tenir "una actuació activa."

Així mateix, per il·lustrar aquest punt reproduïm un extracte de l'informe del 20 de setembre del

2006 del comitè de prevenció de la tortura i de les penes i tractaments inhumans o degradants que recomana la presència d'un advocat des de l'inici de la detenció.

Per tant, l'única declaració vàlida és aquella que va ser efectuada davant el batlle de guàrdia amb l'assistència del lletrat, perquè davant el Servei de Policia els recurrents no van tenir defensa, el seu advocat no els va poder aconsellar ni informar-los dels drets que els emparaven de manera imparcial. Així mateix, s'ha vulnerat el dret a la seva presumpció d'innocència i a un procés degut, per tal com es va donar valor a una prova que havia d'haver estat considerada nul·la, i també s'ha vulnerat el dret a no declarar contra un mateix i a no declarar-se culpable, independentment de la valoració de la intenció en el canvi del contingut de les declaracions successives.

Seguidament, aquesta part al·lega que hi ha una vulneració del principi d'igualtat segons si la causa s'ha judicialitzat o no. I que les resolucions objecte de recurs contenen una incongruència, ja que no es precisa en cap moment de quin tipus de mercaderia es tracta, tabac manufacturat o picadura, i de quina quantitat, per tant es vulnera el dret a la jurisdicció i a obtenir una resolució fonamentada en dret perquè no es justifica el tipus delictiu de l'article 245 del Codi penal, sinó que únicament es remet a les declaracions efectuades davant el Servei de Policia i a la prova testifical realitzada.

Per acabar, aquesta representació processal demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs i que dicti una sentència que declari la vulneració dels drets al·legats, que anul·li les resolucions objecte de recurs i que es retrotreguin les actuacions processals al moment anterior a dictar-se la sentència de primera instància.

Sisè

El 16 de novembre del 2007, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què s'oposava a l'admissió a tràmit d'aquest recurs d'empara, perquè el que realment es pretén és una revisió i reforma de les consideracions jurídiques adoptades en les resolucions objecte de recurs, que estan fonamentades jurídicament i que no són arbitràries, per tant, no hi ha la vulneració de cap dels drets recollits a l'article 10 de la Constitució.

El Ministeri Fiscal considera que els tribunals ordinaris han motivat de manera encertada les seves resolucions i no s'ha observat cap limitació al dret a la defensa i a la jurisdicció. Segons el seu parer, a la pràctica, decidir altrament implicaria reduir a la impotència les actuacions del Servei de Policia, el qual actua sempre sota el control judicial, com ho preveu, entre altres, l'article 22 del Codi de procediment penal.

I afegeix que els recurrents en empara han tingut tota la possibilitat d'aportar totes les proves que han considerat escaients.

Així doncs, el Ministeri Fiscal sol·licita la inadmissió a tràmit del recurs d'empara 2007-40-RE.

Setè

El 20 de desembre del 2007, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius.

Vuitè

El 22 de gener del 2008, la part recurrent va presentar un escrit d'al·legacions en què discrepava de les manifestacions efectuades pel Ministeri Fiscal. En particular, estima que aquestes manifestacions no tenen res a veure amb el contingut del seu recurs d'empara; no es tracta de la valoració de la prova efectuada pels tribunals, en aquest cas allò que s'al·lega és que les declaracions davant del Servei de Policia no es poden ni valorar, perquè vulneren els drets fonamentals esmentats. I que, no s'ha trobat en les diligències d'aquesta causa cap control dels tribunals o de la Fiscalia en relació amb les declaracions objecte de recurs.

Novè

El 13 de febrer del 2008, el Ministeri Fiscal i, l'endemà, la part recurrent van presentar, respectivament, sengles escrits de conclusions en què reproduïen els arguments i les al·legacions contingudes en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com s'ha exposat en els antecedents de manera detallada, els recurrents interposen recurs d'empara contra la sentència del Tribunal de Corts del 27 de març del 2007, i contra les sentències del 7 de setembre i del 4 d'octubre del mateix any, dictades pel Tribunal Superior de Justícia. En el recurs d'empara es denuncia la vulneració del "principi d'igualtat" i, molt especialment, dels drets de l'article 10 de la Constitució, en els seus vessants dels drets a la defensa, a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència, a no declarar contra un mateix, a un procés degut i a no confessar-se culpable. Aquestes vulneracions de l'article 10 derivarien, en essència, del fet d'haver estat condemnats sobre la base d'unes declaracions efectuades davant el Servei de Policia que no van comptar amb l'assistència tècnica d'un lletrat.

Segon

Plantejada així la qüestió, el seu enjudiciament exigeix analitzar, en primer lloc, si el dret a l'assistència tècnica d'un lletrat, previst a l'article 10 de la Constitució, és d'aplicació a les declaracions realitzades pels detinguts davant el Servei de Policia o, com a mínim, si aquest dret es pot considerar implícit en altres drets constitucionals. Si en la Constitució no existís cap d'aquests drets, els problemes de constitucionalitat que en hipòtesi podria suscitar la valoració com a prova de les referides declaracions, no derivarien de la manca d'assistència lletrada, sinó, en hipòtesi, de la forma en què s'incorporen al procés judicial i, més concretament, de la forma en què es practiquen i valoren. En aquest cas, el paràmetre d'enjudiciament en seu d'emparament seria el que s'empra en relació amb la pràctica i valoració de qualsevol tipus de prova, és a dir, el del respecte del principi de contradicció en la seva pràctica en judici oral i el test d'arbitrarietat pel que fa a la seva valoració, ja que, com hem reiterat en nombroses resolucions, la decisió sobre l'existència, la pertinença i la valoració de les proves són qüestions de legalitat en les quals el Tribunal Constitucional no pot entrar, llevat que el procés d'inferència que comporta tota valoració tingui fractures lògiques evidents que converteixin les conclusions i el raonament que les sustenta en arbitrari, per absurd, incoherent o il·lògic.

Tercer

Pel que fa a la primera de les qüestions plantejades, cal declarar d'entrada que en la Constitució d'Andorra, com succeeix en bona part dels ordenaments del nostre entorn, el dret constitucional a l'assistència lletrada es reconeix únicament en relació amb les persones que són part en un procés, que han estat processades o inculpades per un jutge o tribunal, però no respecte de les persones detingudes pels Serveis de Policia i que encara no estan sotmeses a un procediment judicial. A Andorra el dret constitucional a l'assistència lletrada és un dret processal, un dret inclòs únicament en l'article 10, no un dret relacionat amb la llibertat personal, com succeeix en altres Constitucions -com l'espanyola, que els recurrents citen com argument favorable a les seves tesis- en què l'assistència lletrada no es proclama només en relació amb el procés, sinó també, com a dret de llibertat i en relació amb les detencions policials. A la Constitució espanyola, contràriament a allò que manifesten els recurrents, aquests dos drets estan consagrats en dos articles diferents, tenen continguts també diferenciats i així ho ha destacat el Tribunal Constitucional d'Espanya en les seves

resolucions al respecte. En efecte, el dret a l'assistència lletrada com a dret processal i com a dret de llibertat personal tenen continguts diferents i protegeixen béns constitucionals també diferenciats: l'un, protegeix les possibilitats de defensar-se en el procés; l'altre la dignitat i la integritat dels detinguts. Per això, els detinguts gaudeixen del dret constitucional a l'assistència lletrada si la Constitució així ho preveu pel fet de regular el dret a la llibertat personal, en canvi, si no es preveu aquest dret i només s'estableix el dret a l'assistència lletrada en el procés, com succeeix en el cas andorrà, els detinguts no en poden gaudir com a dret processal per la simple i bona raó que el procés judicial no s'ha iniciat i, fins i tot, pot ser que no s'iniciï. Certament, per llei es podria incorporar aquest dret respecte dels detinguts, però als efectes d'aquest procés d'empareda el que cal constatar és que a Andorra no existeix com a dret constitucional, ni, per tant, com a exigència constitucional davant els poders públics.

De fet, aquesta tampoc és una exigència derivada dels Tractats i Convenis internacionals ratificats pel Principat d'Andorra en els quals, partint de la distinció que acabem d'apuntar, també limiten el dret a l'assistència lletrada al cas de les persones processades.

Així, tant en el Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals del 4 de novembre de 1950, com en el Pacte Internacional relatiu als drets civils i polítics del 16 de desembre de 1966, el dret a l'assistència lletrada es configura com un dret dels acusats en un procés penal (articles 6 i 14, respectivament), però no figuren entre els drets dels detinguts, regulats a l'article 5 del Conveni i 9 del Pacte. I, allò que és més significatiu als nostres efectes, el Tribunal Europeu dels Drets Humans reitera que el dret a l'assistència lletrada actua només quan existeix ja una acusació formal (p. ex. sentències del 27 de juny de 1968 -cas Neumeister c/ Àustria-, del 27 de febrer de 1980 -cas Deweer c/ Bèlgica-, del 13 de maig de 1980 -cas Artico c/ Itàlia-). El Tribunal esmentat fa sempre la distinció entre la presència de lletrats en les diligències policials i en les judicials i sovint afegeix que les declaracions davant de la policia són, en principi, instruments de la investigació que com a tals, per si mateixes i fins que no entren en el procés judicial amb totes les garanties, estan mancades de valor probatori.

En definitiva, cal concloure que la pràctica de declaracions davant el Servei de Policia sense presència lletrada no ha vulnerat el dret a l'assistència d'un lletrat proclamat a l'article 10 de la Constitució.

Quart

Feta aquesta constatació, l'al·legació relativa a la vulneració de la resta de drets de l'article 10 només podria prosperar si es tractés d'una vulneració autònoma d'aquests drets, és a dir, si no es basés únicament en el fet que les declaracions s'han realitzat sense assistència lletrada, sinó que es basés en el fet que les sentències objecte de recurs han realitzat una interpretació i aplicació inconstitucionals de les regles processals que regulen la incorporació i la pràctica de les proves o

han efectuat una valoració arbitrària de les mateixes.

No són, però, aquestes les objeccions i les demandes que els recurrents formulen en el seus escrits de sol·licitud d'empara. En les seves al·legacions insisteixen que **“No és un problema de valoració de la prova**, tota vegada que la declaració davant del servei de policia no pot tenir cap mena de valor probatori en haver-se obtingut vulnerant-se els drets fonamentals dels meus mandants” i, més clarament encara, reiteren amb posterioritat que “Aquesta part discrepa amb el Tribunal Superior, en no considerar que estem davant d'un problema de valoració de prova pel que respecta a la declaració efectuada davant el Servei de Policia, tota vegada que la mateixa s'ha realitzat vulnerant els drets fonamentals anteriorment esmentats, encara que és cert que les esmentades declaracions judicials s'han obtingut **sense violació del sistema procedimental que prescriu el Codi de Procediment Penal, el que no significa que no es vulneri els drets dels meus mandants que la Constitució els hi reconeix, norma que jeràrquicament és molt superior al Codi de Procediment Penal.**”

Els recurrents no aporten, doncs, cap argumentació que permeti concloure que les sentències impugnades han incorregut en arbitrarietat o en inconstitucionalitat en la pràctica i valoració de les declaracions efectuades davant el Servei de Policia.

En realitat, l'únic retret que sembla, en principi, tenir autonomia en relació amb el dret a l'assistència lletrada és el d'incongruència -en rigor el de manca de motivació-, que derivaria del fet que a les sentències recorregudes no s'expliciten els motius pels quals declaren que el tabac era manufacturat i la quantitat exportada era de 18.000,00 euros. Tanmateix, la cosa que succeeix és que, com de fet reconeixen els recurrents, el Tribunal justifica aquestes conclusions tot remetent-se a les declaracions efectuades davant el Servei de Policia. En conseqüència, la resposta és clara, motivada i raonada, malgrat que els recurrents no comparteixen la manera de raonar-la, basada en una prova que erròniament tatxen d'inconstitucional.

Finalment, respecte del principi d'igualtat, que s'hauria vulnerat pel fet que si un assumpte “es troba judicialitzat” les declaracions s'efectuen davant l'autoritat judicial acompanyat d'advocat i si “no està judicialitzat”, en realitzar les diligències el Servei de Policia, les declaracions són sense assistència, és evident que, d'una banda, la desigualtat que es denuncia no l'haurien produït les sentències recorregudes sinó, cas d'existir, la llei reguladora dels processos, de manera que aquesta seria una empara davant de la llei, possibilitat refusada a l'ordenament andorrà, i, d'altra banda, cal advertir que el tertium comparationis necessari per aplicar el dret a la igualtat és improcedent, ja que es limiten a contrastar dues situacions objectives que tenen trets totalment diferenciats i que justifiquen regulacions jurídiques també diferents com les incorporades a la Constitució.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Declarar que no s'ha vulnerat el dret a la jurisdicció en els seus vessants dels drets a la defensa i a l'assistència tècnica d'un lletrat, a la presumpció d'innocència, a no declarar contra un mateix, a no confessar-se culpable, a un procés degut i a obtenir una decisió fonamentada en dret, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Segon

Desestimar l'empara sol·licitada per la representació processal dels Srs. Teodorico Chueca Guarnieri i Sebastià París Fernández.

Tercer

No hi ha condemna expressa en costes.

Quart

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels Srs. Teodorico Chueca Guarnieri i Sebastià París Fernández, al president del Tribunal de Corts, al

president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 12 de març del 2008.

Didier Maus

Carles Viver Pi-Sunyer

President

Vicepresident

Miguel Herrero de Miñón Pierre Subra de Bieusses

Magistrat

Magistrat